

**UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA**

Mgr. Eva Hurychová

**KŘEŠŤANSKÁ ETIKA JAKO VÝCHODISKO
PRO ŘEŠENÍ SPOLEČENSKY
NEŽÁDOUCÍCH NÁSILNÝCH JEVŮ**

**CHRISTIAN ETHICS AS A BASIC FOR
HANDLING UNDESIRABLE VIOLENT
PHENOMENA**

Autoreferát disertační práce

Praha 2019

Předkladatel disertační práce: Mgr. Eva Hurychová

Doktorský studijní program: Teologie

Studijní obor: Husitská teologie

Školitel: doc. ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Oponenti disertační práce:

.....

.....

Obhajoba disertační práce se koná dne v Praze na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy před komisí pro obhajobu disertační práce.

Předsedou Státní komise pro obhajobu disertační práce byl jmenován:

.....

Titul, jméno, příjmení

Předseda oborové rady/garant programu/oboru:

.....

Titul, jméno, příjmení

Děkan fakulty:

.....

Titul, jméno, příjmení

Úvod k disertační práci

U řešení společensky nežádoucích násilných jevů je poukazováno na východiska ve spojení s křesťanskou etikou. Každý křesťan ví, že právě tato etika dokáže všem lidem při všech vážných situacích a problémech poskytovat podporu, podstatné kontexty a motivace. Ve své niternosti skýtá vše potřebné, což může být umocněno i dalšími činiteli. Disertační práce je dělena na dvě části: **teoretickou a empirickou.**

1. Teoretická část

V teoretické části se účel opírá o teologickou metodologii křesťanské a Ježíšovské etiky, z níž vyplývají humanistické zásady z „Desatera“ a „Kázání na hoře“. Tyto zásady jsou důvodem, proč u řešení společensky nežádoucích násilných jevů voláme na **pomoc křesťanskou etiku.** Obsahuje tvořivé prvky křesťanství, jimiž je **láska, víra a naděje,** s kterými úzce souvisí i lidské dobro. Dobro je provázáno s pravdou a tento fakt ke konci života s výzvou pro všechny lidi také vyslovila **Charlotta G. Masaryková.** O jejím životě, názorech a náboženské víře pojednává na začátku jedna

z kapitol. Následující stať se rovněž zabývá vztahem k náboženství u jejího manžela a našeho bývalého prezidenta **T. G. Masaryka**. I přesto, že jeho vztah k víře byl poněkud svérázný až problematický, Boha uctíval a s církevní tematikou napsal několik knih.

Teoretická část obsahuje křesťanský humanismus a vývoj křesťanské etiky. Upřesňuje význam pojmu humanismus, který si z teologie sociální práce jen vypůjčila. Zmíněna je **humanistická škola**, její metody a představitelé. Nechybí ani přehled vývoje **církevní humanitární pomoci**. Krátce je uvedena charakteristika pravoslavné církve a dynamický ekumenický proces. Obsáhleji jsou reflektovány ústřední etické pojmy – **lidské dobro a zlo**.

V časovém vývoji etiky jsou zdůrazněny některé významné osobnosti, z historického období byli vybráni různí představitelé křesťanské etiky. Disertační práce se stěžejně zabývá možnostmi, jak **přispět k řešení sociálně nežádoucích násilných fenoménů**. V nich se vyplatí **systematičtěji propojovat humanitu křesťanské etiky s jinými humanitními činnostmi**. **Není vynechána péče o duši, konkrétně její procitnutí k pokání, což je důležité pro všechny a zejména pro nastupující generace.**

Součástí první části je specifikace **vývoje etiky** od úplného předzačátku, spojením s teologií, filosofií,

křesťanstvím, morálními hodnotami, ctností, etickými normami, vědeckostí, zodpovědností, včetně dalšího dělení etiky, např. **křesťanské, sociální, morální, teologické, reformační, postmoderní**. V teoretické části je poukázáno na negativní konsekvence liberalismu a neoliberalismu.

Dělením etiky se v minulém století pečlivě zabýval prof. František M. Dobiáš, který byl profesorem na Husově československé evangelické fakultě. **V disertační práci je mu věnován prostor nejen ke vzpomínce, ale pro specifické kategorie, které u etiky odborně stanovil a definoval.**

Z českých význačných osobností křesťanské etiky je v základech představen život a dílo mistra **Jana Husa**. Velká kapitola patří našemu teologu, filosofu a pedagogu **Janu Amosovi Komenskému**. Uveden je i **Bernard Bolzano**, německy mluvící Čech, který hledal novou optiku k otázce křesťanské etiky, čímž u nás přispěl k lepšímu etickému myšlení.

Ze zahraničních osobností **s celosvětovou snahou motivovat lidi ke křesťanství** je představen americký psychiatr a spisovatel **Morgan Scott Peck**. Rovněž rakouský neurolog a psychiatr **Viktor Emil Frankl**, který pro lidi v těžkých životních situacích vytvořil **logoterapii s duchovní dimenzí**. Samostatnou kapitolu také tvoří

švýcarský lékař a psychoterapeut **Carl Gustav Jung**, jenž se věnoval etice a mravním zásadám.

Náplň etiky se v dnešní době musí rozšiřovat o jiná hlediska: např. o globalizaci, multikulturalismus, difuzi kultur, feminismus, genderové dělení, určování nových lidských pohlavních rozdílů a forem sexuality, integraci, inkluzi, akulturaci, enkulturaci, etnocentrismus, digitalizaci a řadu dalšího. K akceptaci těchto novot je nutná větší tolerance, konformita a patřičný rozhled, nevyjímaje spolupráci s dalšími odborníky.

Násilné jevy jsou ve vyspělých zemích řešeny komplexně ve spojení s humanitními a sociálními činnostmi, k nimž ve světě patří školská sociální práce. I když se přímo církve netýká, **obě dvě současně ale znamenají důležitou pomoc**, která může být květší účinnosti vzájemně integrována.

Školská sociální práce (zkráceně ŠSP) je v mnohých státech zavedena dlouhodobě, její kladný přínos pro co nejlepší vzdělávání a vývoj žáků byl již platně potvrzen. Negativní tendence, které kolikrát začínají od dětství, se včasnou péčí dají mnohem lépe řešit. Je třeba, aby u nich nedocházelo k perzistenci, což se nejvíc týká různých psychiatrických diagnóz i poruch. Zabývá se jimi také etopedie a blíže jsou specifikovány v druhé empirické části.

2. Stav dané problematiky v ČR

Na stavu současných problémů se výrazně, avšak záporně podílela také sekularizace. Náboženská víra byla u nás po 40 let likvidována, u veřejně činných osob zakázána nebo postihována sankcí – nesmět se prezentovat na očích společnosti. V Česku má proto křesťanství na rozdíl od jiných evropských zemí větší deficit.

Nežádoucí násilné jevy jsou dnes bohužel vidět již v mateřských školách a současný stav v základních školách je v disertační práci čitelný z grafu kontrol České školní inspekce. **Je zřejmé, že dosavadní řešení permanentně nedostačuje, problémy žáků přetrvávají do dospělosti, z čehož má bilance násilných jevů vzestupnou tendenci.**

Dnes se s násilím ve vztazích setkává i každý třetí teenager, v práci jsou uvedena procenta, o jakou agresivitu nebo agresi se konkrétně jedná.

Od školního věku má na celkovém zlepšení významný podíl ŠSP, **u nás ale nemá legitimní ukotvení.** Její funkčnost v jiných zemích vychází z léty osvědčeného širokého potenciálu ŠSP a aktualizovaných zahraničních standardů. V práci jsou z nich uvedeny základní prvky.

Do kompetencí ŠSP patří kromě jiného pomoc k motivaci nebo nasměrování rodičů, což u nás jako jediný může pouze OSPOD (Oddělení sociálně-právní ochrany dětí), které však u rodičů evokuje spíše strach, obavy. Navíc kromě toho nemá dostatečnou kapacitu a prokazatelně nezvládá všechny problémy vyřešit.

Prospěchové výsledky a chování ve školách je stěžejně ovlivněno prostředím, v kterém se každý jedinec vyskytuje. Nelze z něj vyjmout školní prostředí, kde čím dál víc narůstá šikana a jiné nehumánní prvky. Všechny negativní vlivy bývají precipitorem zhoršených studijních výsledků a chování žáků. Důležitost mají podněty z každého prostředí, kde dítě tráví čas, byť hlavní roli má status rodinného zázemí.

ŠSP je kromě efektivního zlepšování školních výsledků pomocná také pedagogům, speciálním pedagogům, zákonným zástupcům, komunitám. Někdy je v rodinách potřebná sanace či jiná pomoc, což rovněž patří do kompetencí ŠSP, **kteřá má v zahraničí oprávněný přesah za školu. Pedagogové tento přesah nemají.**

Jestliže chceme v našich školách inovaci, je třeba se zaměřit na zavedení ŠSP, neboť poskytuje vyzkoušené a osvědčené metody, jak pomáhat s problémy žáků od mateřských škol až po studium na vysokých školách.

Motivuje rodiče, aby dle potřeb dětí navštívili příslušné odborníky. Dle daných standardů mají pracovníci ŠSP v kompetenci i problematiku jiných kultur, patří k ní např. pomoc při bilingvních potížích, kterých v našich školách není málo.

Pracovník ŠSP mimo svých důležitých činností funguje rovněž jako důvěrník. To vše je pro naše žáky absentující prvek. ŠSP má dále v kompetenci citlivost, empatii a měkké dovednosti. Je pomocníkem, když se děti potřebují svěřit, co je trápí, tíží. Při zvětšující se byrokracii na to pedagog jednak nemá čas, nehledě na to, že děti se dnes učitelům nesvěřují.

Nepatrný úvazek psychologů, výchovných poradců nebo metodiků prevence **nemůže rozpětí ŠSP pokrýt. Mimo to se u těchto profesí jedná o zcela jinou činnost, než je školská sociální práce.** U psychologů má uvedený minimální úvazek hlavní rozsah z psychologie, u výchovných poradců a metodiků prevence je prioritou nastavení zejména individuálních nebo kolektivních preventivních programů.

Asociace školské sociální práce v ČR. z. s., u které je autorka jednou ze dvou členek výboru statutárního orgánu, se snaží o legislativní ukotvení ŠSP, aby mohla být dle zahraničních zkušeností zavedena také do našich škol. **V České republice by byla praxe ŠSP prvním**

včasným záchytným bodem. Při řešení dnešních problémů by tak zastřešovala stále chybějící neodkladnou kontinuální dynamiku pro co nejrychlejší pomoc.

Jistý předstupeň školské sociální práce u nás již v lednu roku 1926 založila doktorka Alice Masaryková. Díky ní vznikla v tehdejším Československu činnost s názvem „Dorost Československého Červeného kříže“. Tato organizace byla v té době ve školách jako jediná povolena Ministerstvem školství a národní osvěty Československé republiky.

Alice Masaryková za všechno, co pro nás a naše děti vykonala, nebyla nikdy dostatečně doceněna, což se alespoň minimálním způsobem snaží napravit předložená práce. **O životě doktorky A. Masarykové, jejím etickém a křesťanském cítění je zpracována větší samostatná kapitola.**

2. ŠSP v zahraničí

Každý nemusí vědět, co je školská sociální práce, proto teoretická část předkládá historii, vývoj a současný široký potenciál. Předstupeň ŠSP vznikl v USA již **kolem roku 1890**. V prvopočátku šlo o formu navštěvujících

učitelů (visiting teachers). Docházeli do sociálně slabších rodin, pomáhali s úkoly, zabezpečením stravy, oblečením a dalším dle potřeb dětí.

V této dávné minulosti se sociální práce začínala jako profese teprve rozvíjet. Její fundovaný vývoj ale probíhal jen v obecné rovině. **Až později došlo k upřesnění role školské sociální práce, jež má dnes zcela jinou podobu a náplň.** V 50. letech minulého století vznikla v USA „Národní asociace sociální práce“ (The National Association of Social Workers – NAWA) a již **v roce 1955 se k této asociaci připojila „Národní asociace školských sociálních pracovníků“** (The National Association of Scholl Social Workers – NASSW).

V průběhu doby založila NASW v Americe tzv. **Speciální výbor pro ŠSP a v 70. letech minulého století byly pro činnost profese ŠSP ustanoveny první mezinárodní standardy.** Hned v úvodu standardy sdělují zásadní fakt, že **školští sociální pracovníci představují důležitý element vzdělávacího systému, neboť mají přímé zaměření na co nejlepší prospěch a rozvoj žáků.** Standardy ŠSP jsou pravidelně aktualizovány a nikdy nezahrnovaly ani nezahrnují žádnou jinou profesní pozici než školskou sociální práci, která nepatří do pedagogického oboru.

Ze standardů ŠSP vyplývají **zásady, pravidla, plnění etických hodnot a rozsah všech úkolů**. Důvěra žáků k ŠSP je postavena na účasti jejich pracovníků při všech podstatných akcích školy. Dále jsou žákům, rodičům i pedagogům k dispozici v určených hodinách nebo stanovených dnech, případně dle domluvy. Pracovníci ŠSP se **účastní pedagogických porad, třídních schůzek, dle potřeb svolávají vlastní třídnické hodiny**, kde praktikují **moderní metody** (Balesovy škály, facilitace, skupiny Focus group a další). Aktuálně také pomáhají rodičům, **čímž užitečně využívají svého přesahu za školu**.

Jako metoda, kterou **musí pracovníci ŠSP nejen znát, ale umět s ní pracovat, se nejlépe uplatnila unikátní a reálná perspektiva „osoba v prostředí“ neboli školský ekosystém**. Školský sociální pracovník je **v zahraničí expertem na sociální prostředí**.

Škola je v ekosystému plně strukturovaný systém, u něhož je k docílení optimální rovnováhy nutné rozumět i subsystémům, jejich společným hranicím se vzájemnostmi všech vztahů a prvků. Charakter systému nelze odvodit pouze z rysů podsystemu, protože **v ekosystému je vždy nutné chápat celek**.

Školská sociální práce se etablovala dlouhodobě se stálým rozvojem nejméně v 50. zemích (některé zdroje

jich uvádějí přes 100). Např. v **Německu** modifikují ŠSP tři asociace, **ve Velké Británii** je ŠSP zaštitěna institucí „Národní asociace školských sociálních pracovníků“. **Nejlepší variantu ŠSP má Finsko, v případě potřeb žáka musí být školský sociální pracovník k dispozici ihned.**

Rozsah ŠSP má v USA tradiční místo v praxi i ve vědě. SSWAA (American Association of Scholl Social Work) a ACSSW (American Council for Scholl Social Work) **vydávají odborné publikace, studie, pořádají výzkumy a na mezinárodních konferencích seznamují odborníky se zjištěnými poznatky.**

2.1. Multidisciplinární charakter ŠSP

U školské sociální práce jde o znalosti sociální práce jako vědy s multidisciplinárními dimenzemi. Patří k nim právo sociálního zabezpečení, vědomosti ze sociální politiky a základů různých právních poradenství. Další znalosti musí mít pracovník ŠSP z krizové sociální intervence, teorií poradenství, supervizí, primární až terciární prevence a teorie systémů.

Musí také znát základy ze všech tzv. pedií, jimiž jsou obory: somatopedie, oftalmopedie, tyflopédie, logopedie, surdopedie, etopedie. **ŠSP má proto indikovanou úzkou spolupráci se speciálními pedagogy.**

Ti sice již ve školním poradenském pracovišti mají své vymezení, ale **zásadní souvislost speciální pedagogiky se ŠSP u nás stále zcela uniká.**

Pracovníci ŠSP musí mít rovněž dovednosti s prvky ombudsmana, advokáta, manažera, výzkumníka, prostředníka, koordinátora a vyjednávače. Pracovníci ČSP provádějí detekce, případně depistáže, sociální anamnézy a dle potřeb katamnézy. **ŠSP je svébytnou a nejdynamičtější pozicí sociální práce aplikované do školství. Nelze ji vtěsnat do žádné pedagogické či jiné profese, což samozřejmě platí i naopak.**

3. Výzkumné cíle

Principem výzkumných cílů a bádání u obou prováděných výzkumů byla redukce nežádoucích násilných jevů. Násilí a nežádoucí jevy mají být řešeny včas, jakmile se objeví, a to již od začátku, který je viditelný během školní docházky. V mnohých zemích je funkční školská sociální práce chápána za paradigma, jež u všech žáků podporuje lepší prospěšnost ve studiu a osobnostním vývoji.

Do multidisciplinárního potenciálu činnosti ŠSP patří kromě redukce nežádoucích násilných jevů pomoc

v řešení při sociálních a zdravotním znevýhodnění nebo jiných aktuálních problémech, které dnes narůstají.

4. Metodika bádání

K primárnímu kvantitativnímu výzkumu byla jako metoda využita forma elektronicky zpracovaného dotazníku.

Téma výzkumných otázek se týkalo školské sociální práce a výskytu patologických jevů, ty však mají nyní ve školách název „rizikové chování“. Fakta k otázkám vycházela hlavně dle zahraničních zkušeností a byla zpracována empirickým způsobem.

Disertační práce ještě obsahuje sekundární sociologicko-empirický kvalitativní výzkum, který při postupu využil expertní (delfskou) metodu. Platnost autorčiny hypotézy byla prokázána již v roce 2015 s plnou validitou od týmu našich významných expertů. Delfskou metodou byl zkoumán zcela nový výzkumný problém, a to perzistence negativních či násilných rysů syndromu ADHD s jeho komorbidními poruchami, jež páchání určitého násilí mohou podporovat, nebo být jeho příčinou, což bylo výzkumem platně potvrzeno.

Uvedený syndrom a související poruchy jsou v empirické části popsány s bližší specifikací.

K extenzivnějšímu etablování školské sociální práce je uveden výsledek primárního kvantitativního celorepublikového výzkumu, ke kterému přísluší statistika respondentů, analýza odpovědí, diskurz a sumarizace. Výzkum probíhal během let 2017 a 2018 ve spolupráci se školskými odbory všech krajů ČR a větších městech s rozšířenou působností, nebo bez ní. Rovnocenně byly do výzkumu zařazeny církevní školy a také OSPOD (Oddělení sociálně-právní ochrany dětí). V komplexu jde o reliabilní výzkum, explanace je podložena procenty z odpovědí respondentů, z nichž jsou v práci uvedeny kopie. Kvantitativní znaky pro analýzu jsou dobře čitelné a měřitelné z počtu 2 927 odpovědí.

5. Obsah práce

Teoretická část zobrazuje vývoj křesťanského humanismu a etiky. Vyzdvižen je celek křesťanské Evropy s holistickými aspekty k pochopení bytí a podstaty našich počátků. Uvedeni jsou někteří důležití představitelé křesťanské etiky, humánní školy a humánní filosofie.

6. Struktura práce

Struktura práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část.

6.1. Teoretická část

Ve svém uspořádání poukazuje na význam církve a jejího prvenství v humanismu. Konzistentně se zabývá křesťanskou etikou, jejím dělením a pravidly. Uvádí některé významné představitele, a to jak naše, tak zahraniční. Před zakončením první čili teoretické části je vysvětlen význam školské sociální práce s poukázáním na dnešní problémy ve školách. Zmíněna je také negativní informace z článku o výzkumu PISA (Programme for International Student Assessment), který se zabýval, kde a proč jsou děti ve školách nešťastné. **ČR se ze 47. zemí umístila až na 37. místě.**

Teoretická část vysvětluje i **modely školské sociální práce a fakta z výzkumného projektu ŠSP v Banské Bystrici na Slovensku.** Dále specifikuje kontexty sociálních či situačních aspektů a zároveň si dovoluje poukázat na nelogičnost pompézně frekventovaného loga MPSV s názvem „Právo na dětství“. Následně jsou uvedena konkrétní čísla ze zprávy ČŠI (České školní

inspekce) s grafem rizikového chování ve školách za dva nedávné školní roky (2016/2017 a 2017/2018). Větší pasáže věnuje disertační práce v teoretické části současným častým ohrožujícím prvkům ve školách. Patří mezi ně šikana, kyberšikana, u nichž je upozornění na velmi vážné následky pro šikanované. Rovněž je zmíněn nárůst opozičního chování žáků k učitelům a další rizikové chování, které může být podmíněno zkoumanými poruchami. Blíže jsou specifikovány v empirické části.

6.2. Empirická část

Empirická část prezentuje metodologii, u primárního výzkumu předkládá časový horizont z elektronických odpovědí respondentů, **jež jsou rozděleni do tří skupin.**

- **První** zobrazuje respondenty vybrané vedoucími školských odborů ve všech krajích a větších městech ČR. Tito vedoucí dle možností oslovovali i pracovníky školských poradenských zařízení. **Od první skupiny respondentů přišlo ke školské sociální práci procentuálním průměrem 86,9 % kladných odpovědí.**
- **Druhá skupina** respondentů je z církevních škol, jež k výzkumu oslovoval Mgr. Martin Čech.

Z druhé skupiny přišlo ke školské sociální práci procentuálním průměrem 88,7 % kladných odpovědí.

- **Třetí skupinu** respondentů tvořili pracovníci OSPOD, k výzkumu je oslovovali vedoucí pracovníci OSPOD, a to ve stejných krajích a městech jako v první skupině. **Z třetí skupiny přišlo ke školské sociální práci procentuálním průměrem 94 % kladných odpovědí.**

7. Teoretický a praktický přínos

K anticipaci teoretického a praktického přínosu se autorka disertační práce neodhodlala. **Výsledky výzkumů ale hovoří jednoznačně kladně, proto věří, že jsou v celkovém souhrnu přínosné.** Je důležité, aby se výsledky těchto výzkumů dostaly do rukou těch, kteří mají přímé možnosti situaci ovlivnit a změnit. O to se bude snažit Asociace školské sociální práce v ČR, z. s. V dnešní době je nasnadě, **aby východiska k řešení společensky nežádoucích násilných jevů byla neodkladná, neboť ta odkladná už známe, a v mnohých směrech přetrvávají.** Nelze upřít, že by se některé kroky nepodnikaly, **ale stále v nich chybí potřebná součinnost, komplexnost.** Problémem jsou mnohé sociální změny,

ve společnosti nastávají průběžně – nejvíce v rodinné politice, péči o děti, nejlepším zájmu dětí a výchově. **V ní dnes až extrémně řídne jasná determinace mantinelů, jakým směrem by mělo být dítě k dobrému chování vedeno, a jak přispět k jeho správnému rozvoji emoční inteligence, k němuž jsou nesporně zapotřebí všechny principy křesťanské etiky.**

Nežádoucí společenské jevy jsou dnes **umocněny technickými a virtuálními možnostmi.** Nelze také zcela odtrhnout, co je explicitně viditelné, a to chování některých politiků, redaktorů, kteří s druhými osobami často mluví s vydíráním, manipulativně, agresivně, o bulvárních plátcích nemluvě. Tím vším jsou dospělí i děti značně ovlivněni. **Dostávají vzor, který se pak odráží v jejich postojích a chování. V nich by měla mít největší váhu lidskost spolu se základy křesťanské etiky,** jež tu po prázdném místu z minula ještě nestačila doplnit celý svůj deficit.

Cestu křesťanské víry je proto třeba mnohem víc otevřít a nacházet funkční integraci s dalšími humanitními činnostmi. Jen tak vzniknou lepší východiska k pomoci a řešení společensky nežádoucích násilných jevů.

8. Nejdůležitější literární zdroje

ANZENBACHER, A., 2015. *Křesťanská sociální etika*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-371-4.

DRTÍLKOVÁ, I., et al., 2009. *Rizikové faktory u perzistentní formy hyperkinetické poruchy (ADHD). Longitudinální, klinická a molekulárně-genetická studie*. Praha: IGA MZ ČR, 2009. Číslo grantové zprávy: NR 9298-3.

DOBIÁŠ, F. M., 1971. *Úvod do sociální teologie*. 2. přeprac. vyd. Kalich: v Ústředním církevním nakladatelství v Praze.

HILPERT, K., 2017. *Základní otázky křesťanské etiky*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-442-1.

HORT, V., et al., 2000. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-472-9.

HURYCHOVÁ, E., 2015b. Vysoká incidence syndromu ADHD a jeho komorbidních poruch v dětské populaci. *Řízení školy – odborný měsíčník pro ředitele škol*, roč. XII, č. 12, s. 37–38. ISSN 1214-8679.

HURYCHOVÁ, E., 2016d. Expertiza z výzkumů dalších příčin domácího násilí. *Sociální práce/Sociálna práca*, roč. 16, č. 6. ISSN 1805-885X [online]. 2017 [vid. 25. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=912>

KALÁBOVÁ, H., 2011a. *Etika v pomáhajících profesích*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita. ISBN 978-80-7372-749-9.

KLIMEŠ, J., 2008. *Psycholog a jeho svědectví o Kristu*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-451-9.

KOMENSKÝ, J. A., 1992. *Obecné porady o nápravě věcí lidských*. I. svazek. Pansofie. Praha: Nakladatelství Svoboda. ISBN 80-205-0226-2.

KOMENSKÝ, J. A., 1992. *Pampaedia*. III. svazek. Praha: Nakladatelství Svoboda. ISBN 80-2050228-9.

KRAHULCOVÁ, B., 2008. *Kontexty sociální a charitativní práce*. 1. vyd. Praha: L. Marek pro Univerzitu Karlovu – Husitskou teologickou fakultu. ISBN 978-80-87127-07-0.

KUBÁČ, V., 2016. *Člověk před Boží tváří*. Připravil J. Beneš. 1. vyd. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-754-0.

KUČERA, Z., 1992. Komenský teolog. *Theologická revue*, roč. 63, č. 1, s. 1-6. ISSN 0139-7702.

LÁŠEK, J. B., VEVERKOVÁ, K., VOGEL, J., 2015. *Gratia autem Dei sum id quo sum et gratia eius in me vacua nov fuit Pocta profesoru Kučerovi k osmdesátým pátým narozeninám*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova Husitská teologická fakulta. ISBN 978-80-87127-70-4.

LIGUŠ, J., 2008. *Teologické předpoklady sociální práce*. Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v. ISBN 978-80-254-3795-7.

LIGUŠ, J., 2016. Jan Hus a pražská univerzita. Její teologická a filosofická perspektiva v Husových rektorských promluvách. *Theologická revue*, roč. 87, č. 2, s. 161. ISSN 1211-7617.

MARITAIN, J., 1947. *Křesťanský humanismus*. Svazek 2. Nakladatelství Universum.

MARITAIN, J., 2008. *Víra v člověka*. 1. vyd. Praha: Krystal OP. ISBN 978-80-87183-05-2.

MASARYKOVÁ, G. CH., 1948. *Listy do vězení*. Praha: Nakladatelství Vladimír Žikeš.

MATULAYOVÁ, T., 2008. *Možnosti rozvoja školskej sociálnej práce na Slovensku*. In: Školská sociálna práca. Trnava: Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce TU v Trnave. ISBN 978-80-8082-246-0.

MIKŠÍK, O., 2007. *Psychologická charakteristika osobnosti*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1304-8.

MITCHELL, R. C., 1980. *Alice Garrigue Masaryk 1878–1966*. University of Pittsburgh: University Center for International Studies. UCIS series in Russian and East European studies; 4. ISBN 0-916002-48-9.

OCHRANA, F., 2010. *Metodologie vědy*. 2. dotisk 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-1609-4.

PÁNKOVÁ, M., 2014. *Jan Amos Komenský v nás*. 1. vyd. Praha: Knihovna Komenského a Národní pedagogické muzeum. ISBN 978-80-86935-29-4.

PIEPER, J., 1993. *Scholastika – Osobnosti a náměty středověké filosofie*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-131-8.

POLÁK, F., 1992. *Charlotta Garrigue Masaryková*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-0300-0.

SALAJKA, M., 2000. *Teologie a praxe církve*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 80-246-0102-8. s. 134.

SALAJKA, M., 2000. *Orientační teologický slovník*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Ježek. ISBN 80-85996-25-1. s. 167.

SKOBLÍK, J., 1997. *Poznámky ke křesťanské etice*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-357-1.

ŠMÍD, M., 2007. *Masaryk a česká katolická moderna*. Vydává: Centrum pro náboženský a kulturní dialog při Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 978-80-86263-98-4.

VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s. ISBN 978-80-87455-14-2.

VEVERKOVÁ, K., et al., 2014. *Bible a etika v kontextu doby myšlení*. 1. vyd. Praha: Marek, L. pro Husitskou teologickou fakultu – Univerzita Karlova. ISBN 978-80-87127-60-5.

VOLÁK, J., 1990. *Život pána Ježíše Krista*. 2. vyd. Most: Nakladatelství Dialog. ISBN 80-85194-01-5.

WALSH, N. D., 1998. *Hovory s Bohem III. – neobvyklý dialog*. 1. vyd. Praha: Pragma. ISBN 80-7205-699-9.

ZVĚŘINA, J., 1992. *Teologie Agapé*. 1. vyd. Praha: Scriptum. ISBN 80-85528-19-3.

ŽIVNÝ, P., 2014. *Jděte a kažte!* 1. vyd. Praha: Centrum pro náboženský a kulturní dialog při Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. s. 31–122. ISBN 978-80-87127-68-1.

8.1. Závěrečný abstrakt

Východiska k řešení nežádoucích násilných jevů byla v disertační práci koncipována křesťanskou etikou, jež má jedinečné prvenství v humánních aspektech. S nimi je svými měkkými dovednostmi spojena i školská sociální práce a jako aplikovaná nejdynamičtější sociální činnost je vždycky upřednostňuje.

V kontextu negativních fenoménů vyskytujících se již od dětského věku, jak se někdy explicitně zobrazuje v dnešních školách, je třeba hledat všechny možnosti prevence a redukce. Vývoj má u lidského chování primárně podporovat co nejvíc dobra, což je žádoucí kontinuita pro budoucnost. Ke šťastnému bytí je nutné integrovat a umocňovat humánní aspekty všude, kde je to potřebné, nevyjímaje některé diagnózy z etopedie, přičemž včasnou odbornou péčí je lze úspěšně léčit. Tím vším se předložená práce zabývala současně s výzkumy a pomoci k řešení. U nás si křesťanská etika zaslouží návrat k renomé a kreditu, z nichž jí ubral minulý režim. Opětovně by mělo dojít k zavedení školské sociální práce se snahou už z doby prezidenta T. G. Masaryka a Alice Masarykové. Tento trend také potvrdil celostátní výzkum z roku 2018 s počtem **2 927 odpovědí respondentů** ze škol a oddělení sociálně-právní ochrany dětí, **kdy je pro činnost školské sociální práce celkem 89,8 %**.

8.2. Final abstract

The basis for solving undesirable violent phenomena was in this doctoral thesis conceived by the Christian ethics, which has unique firsts in humane aspects. Scholarly social work is associated with them with its soft skills, and as applied most dynamic social activity it always prefers these aspects.

In the context of negative problems occurring since childhood, as sometimes explicitly shown in today's schools, it is necessary to look for all possibilities of prevention and reduction. In human behaviour development is primarily intended to support as much good as possible, which is desirable continuity for the future. To be happy, it is necessary to integrate and intensify humane aspects wherever necessary, which also applies to some of the diagnoses of ethopaedia, which can be successfully cured by early professional care. The submitted dissertation work deals with all this as well as with research and solutions. In our country Christian ethics deserves a return to the reputation and credit that was not received in the previous regime. Scholarly social work should be re-established and follow the efforts known from the times of the President T. G. Masaryk and Alice Masaryk. This trend has also been confirmed by the nationwide research from the year 2018 with the number **of 2 927** responses from schools and departments of social-legal protection of children, **where a total of 89,8 % were for scholarly social work.**